

από το βρετανικό δημοψήφισμα και με τα αποτελέσματα των δημοσκοπήσεων να μην αφήνουν περιθώρια εφησυχασμού, τα λόγια αυτά αντηχούν στους διαδρόμους του Berleymond (το κεντρικό κτίριο της Κομισιόν). Στη πραγματικότητα, όμως, οι τεκνοκράτες και οι πολιτικοί τους προϊστάμενοι πρέπει να είναι έτοιμοι από νωρίς για όλα τα ενδεχόμενα.

Η Βρετανία θα διαπραγματεύεται για δύο χρόνια το πώς θα φύγει, με την οικονομία να απειλείται με ύφεση και τα ξένα κεφάλαια να φεύγουν

Αν οι Βρετανοί επιλέξουν να μείνουν στην Ε.Ε., τότε θα αρχίσουν να «απολαμβάνουν» τις τέσσερις-πέντε βελτιώσεις που προέβλεπε η συμφωνία του Φεβρουαρίου (λιγότερα δικαιώματα για τους αλλοδαπούς εργαζόμενους, αναπομπή κοινοτικών οδηγιών, λόγο στην ευρωζώνη κ.ά.).

Αν επιλέξουν να φύγουν, τότε, όπως έχουν δηλώσει οι υπόλοιποι «27», δεν θα γίνει επαναδιαπραγμάτευση για τη βελτίωση των βρετανικών προνομίων. «Κανείς δεν θα τους κυνηγήσει για να μείνουν», λέει έμπειρος διπλωμάτης.

Τι θα συμβεί στην Ε.Ε.;

Σε μια τέτοια περίπτωση, τα σενάρια περιπλέκονται και εν πολλοίς οι εξελίξεις θα εξαρτηθούν και από τις τάσεις που θα δημιουργηθούν μετά τις εκλογές σε Ισπανία, Γαλλία, Ολλανδία, Γερμανία και Ιταλία, μέχρι το φθινόπωρο του 2018.

Μια σχολή σκέψης στην Ε.Ε. εκτιμά ότι η παραμονή της Βρετανίας στην Ένωση αποτελεί τροχοπέδη στην εμπάθυνση και την ολοκλήρωση. Οι εξαιρέσεις και οι επιστροφές από τον κοινοτικό προϋπολογισμό ήταν το κακό παράδειγμα για πολλούς στην Ε.Ε. και οι βρετανικές ιδιορρυθμίες καθυστερούσαν ή ποδηγετούσαν τις αποφάσεις στην κοινή εξωτερική πολιτική.

Αυτή η σχολή σκέψης λέει ότι τώρα οι υπόλοιποι «27» οφείλουν χωρίς δικαιολογίες να κάνουν σοβαρά βήματα εμπάθυνσης στην τραπεζική ένωση, στο ευρώ, στον προϋπολογισμό, στην κοινή εκπροσώπηση της ευρωζώνης στο ΔΝΤ και στους διεθνείς οργανισμούς. Κοινώς, να επιταχύνουν τη διαδικασία της ολοκλήρωσης, δείχνοντας ως παράδειγμα την «κακή τύχη των Βρετανών εκτός ευρώ». Η τύχη της Βρετανίας εκτός ευρώ, κατά 90%, θα είναι, σύμφωνα με τις Βρυξέλλες, άσχημη, όμως το ότι οι υπόλοιποι Ευρωπαίοι θα διαλέξουν την εμπάθυνση ως απάντηση δεν είναι καθόλου σίγουρο.

«Ο λαϊκισμός είναι πια ενδημικό φαινόμενο σε όλη την Ε.Ε. Ουτοπικές θεωρίες, δημόσιοι παραλογισμοί, ακροδεξιά ρητορική, αναρχική αντίληψη και οργανωμένα συμφέροντα πολύ μικρών ανθρώπων, που έχουν ξεχάσει ότι "η Ένωση είναι η απάντηση για να μη σφαχτούμε μεταξύ μας" (όπως έλεγε και ο Γεώργιος Γλυνός), έχουν εμποτίσει τον δημόσιο λόγο και έχουν μπει σε κάθε σπίτι. Οι κυβερνήσεις -ανεξαρτήτως προσδιορισμού- καρπώνονται τα καλά της Ε.Ε. και κατηγορούν για ό,τι στραβοδηγούν και περιορίζουν». Ο πρόεδρος της Κομισιόν Ζαν-Κλοντ Γιούνκερ έχει αναφερθεί σε όλα τα παραπάνω σε ανύποπτο χρόνο.

Αν λοιπόν οι πολίτες έχουν εξωθηθεί, με πλήρη ευθύνη των συστημικών Ευρωπαίων, να αγκαλιάσουν τον παραλογισμό, είναι πολύ πιθανό να δούμε και άλλα δημοψηφίσματα και άλλες αποχωρήσεις. Και τότε όλα τα ενδεχόμενα είναι ανοικτά.

Του **ΓΙΩΡΓΟΥ ΔΑΣΚΑΛΟΠΟΥΛΟΥ**
g.daskalopoulos@realnews.gr

■ **ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΕΣ** απ' ό,τι φαίνεται εκ πρώτης όψεως θα είναι οι επιπτώσεις ενδεχόμενου Brexit στην ελληνική οικονομία. Και αυτό διότι δεν αφορούν μόνο τον άμεσο αντίκτυπο στους επιμέρους τομείς -όπως η επιχειρηματικότητα και ο τουρισμός- αλλά θα πρέπει να αποτυπωθούν σε ένα ευρύτερο μακροοικονομικό περιβάλλον, με κύριο χαρακτηριστικό την αβεβαιότητα. Δηλαδή ό,τι χειρότερο για την Ελλάδα, που την προσεχική περίοδο έχει ανάγκη από σταθερά δεδομένα ώστε να διασφαλίσει την εμπιστοσύνη στην αγορά και την πρόσβαση στις πολυπόθητες επενδύσεις. Σε κεντρικό επίπεδο, ενδεχόμενο Brexit θα διαμορφώσει τέσσερα βασικά ζητήματα για την ελληνική οικονομία:

1 Θα στερήσει πόρους από τον κοινοτικό προϋπολογισμό, ο οποίος κατά ένα μεγάλο τμήμα του διοχετεύεται προς τις ασθε-

επενδύσεις (ιδιαίτερα σε χώρες αυξημένου ρίσκου όπως η Ελλάδα) θα ανασταλούν για μεγάλο χρονικό διάστημα, καθώς οι επενδυτές ανά τον κόσμο θα αναμένουν την ομαλοποίηση της κατάστασης. Για τη χώρα μας, που έχει ποντάρει σε αυξημένες επενδύσεις το επόμενο διάστημα, μια βρετανική έξοδος είναι το χειρότερο δυνατό σενάριο.

4 Τυχόν Brexit θα αυξήσει τη μεταβλητότητα των αγορών, που αναμένεται να κινηθούν προς μία «τιμολόγηση» της διάσπασης της Ε.Ε. Μια πρώτη επίπτωση θα αφορά βέβαια τα ομόλογα των χωρών της ευρωπεριφέρειας, που ήδη έχουν πάρει την ανιούσα εν αναμονή των αποτελεσμάτων. Με τα spreads να διευρύνονται, η προσπάθεια για έξοδο της Ελλάδας στις αγορές θα γίνει δυσκολότερη, υπονομεύοντας τη μακροοικονομική ομαλοποίηση.

Οι επιχειρήσεις

Σε περίπτωση που οι Βρετανοί ψηφίσουν έξοδο από την Ε.Ε., εκπλήξεις θα υπάρξουν για τις επιχειρήσεις και το εμπόριο, που θα βρεθεί αντιμέτωπο με μια νέα εικόνα -και

κός αριθμός Ελλήνων διατηρεί καταθέσεις σε βρετανικές τράπεζες ή σε βρετανικούς «παράδεισους» (Isle of Man κ.λπ.), τυχόν έξοδος της Βρετανίας δεν θα είχε καμία επίπτωση στους λογαριασμούς τους. Αντίθετα, τα στοιχεία τους πιθανόν να ήταν πλέον πιο δύσκολα προσβάσιμα από το ευρωσύστημα.

Ναυτιλία: Καμία σημαντική αλλαγή δεν αναμένεται να προκύψει και για τα ελληνικά ναυτιλιακά γραφεία που διατηρούν την έδρα τους στη Μεγάλη Βρετανία. Οι επιπτώσεις αφορούν περισσότερο τον επαναπροσδιορισμό της βρετανικής οικονομίας διεθνώς, παρά την οποία σχέση με την Ελλάδα.

Ακίνητη περιουσία: Επιπτώσεις δεν αναμένεται να υπάρξουν ούτε για τους Έλληνες κατόχους ακίνητης περιουσίας στη Βρετανία (κυρίως στο Λονδίνο), οι οποίοι θα χρειαστεί να αναμένουν τον επαναπροσδιορισμό της φορολόγησής τους ως κάτοικοι μιας χώρας εκτός Ε.Ε.

Εργασία: Σημαντικός αντίκτυπος θα υπάρξει στους Έλληνες εργαζόμενους (μόνιμα ή ημιμόνιμα) στη Βρετανία. Γιατροί, τραπεζίτες και δικηγόροι, που απολάμβαναν τα

Οι τέσσερις κίνδυνοι για την Ελλάδα

Οι επιπτώσεις στην ελληνική οικονομία, αν η Βρετανία βγει από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Τι θα αλλάξει για τουρισμό, καταθέσεις, αγορά ακινήτων και για όσους εργάζονται ή σπουδάζουν εκεί

νέστερες οικονομίες, όπως η ελληνική. Η καθαρή συμμετοχή της Βρετανίας στον προϋπολογισμό της Ε.Ε. φτάνει τα 5 δισ. ευρώ, ποσό που αντιστοιχεί στο 11% του συνόλου. Το ποσοστό είναι σημαντικό -ιδιαίτερα καθώς προέρχεται από μία πηγή- και η απόπειρα αντικατάστασής του από ενισχύσεις άλλων χωρών είναι βέβαιο ότι θα συναντήσει ισχυρές αντιστάσεις, προκαλώντας ανσυχία για το εάν οι χρηματοδοτικές ενισχύσεις της χώρας θα μπορέσουν να συνεχιστούν με τους σήμερα σχεδιασμένους ρυθμούς. Σε κάθε περίπτωση, ακόμη και αν η ενίσχυση της Ελλάδας δεν περικοπεί, θεωρείται βέβαιο ότι για μεγάλο διάστημα θα περάσει από συμπληγάδες.

2 Το πιθανότερο σενάριο αναφέρει ότι τυχόν Brexit θα περιορίσει τους ρυθμούς ανάπτυξης στον πυρήνα της ευρωζώνης, με αρνητικό αντίκτυπο και στις χώρες της περιφέρειας, όπως η Ελλάδα. Κατά το ίδιο σενάριο, οι προοπτικές ανάπτυξης και της ελληνικής οικονομίας θα πρέπει να αναθεωρηθούν.

3 Η ελληνική οικονομία θα κληθεί να αντιμετωπίσει το ευρύτερο περιβάλλον αβεβαιότητας που θα προκύψει από ενδεχόμενο Brexit. Σε ένα τέτοιο περιβάλλον, οι ξένες

μάλιστα σταδιακά- καθώς θα αναθεωρηθεί το σύνολο της σχετικής νομοθεσίας. Ας μην ξεχνάμε ότι στην Ελλάδα δραστηριοποιούνται δύο βρετανικοί κολοσσοί (αμφότεροι με μεγάλα επενδυτικά προγράμματα στη χώρα μας): η Dixons των ηλεκτρικών συσκευών, που ελέγχει την γηγίδα αλυσίδα Κωτσόβολος, και η Vodafone, που αποτελεί έναν από τους ισχυρότερους παίκτες των τηλεπικοινωνιών. Αντίστοιχα, η Βρετανία είναι παραδοσιακός προορισμός για τα ελληνικά γαλακτοκομικά προϊόντα (με επικεφαλής τη ΦΑΓΕ, αλλά και επιχειρήσεις όπως η Κρι-Κρι, η Ηπειρος κ.λπ.) και πρόσφατα για την ελληνική βιομηχανία φαρμάκου και κοσμητικής (Frezyderm κ.λπ.), αλλά και για έναν μεγάλο όγκο αγροτικών προϊόντων (νωπών και συσκευασμένων). Συνολικά, το 1,7% των ελληνικών εξαγωγών κατευθύνεται στη Βρετανία, αριθμός που δεν είναι διόλου ευκαταφρόνητος, ιδιαίτερα ως προς τον αριθμό των ελληνικών επιχειρήσεων που μπορεί να επηρεάσει ενδεχόμενο Brexit.

Μια βρετανική έξοδος από την Ε.Ε. θα έχει επιπτώσεις και σε μια σειρά από παραδοσιακές σχέσεις των Ελλήνων με τη Γηραιά Αλβιόνα:

Καταθέσεις: Με δεδομένο ότι ένας σημαντι-

προνόμια της ελεύθερης διακίνησης εργαζομένων εντός Ε.Ε., θα χάσουν τη δυνατότητα άμεσης και χωρίς ιδιαίτερες γραφειοκρατικές διαδικασίες πρόσβασης σε καλοπληρωμένη εργασία. Αντίστοιχα και για τις υπόλοιπες κατηγορίες εργαζομένων θα απαιτείται πλέον επαγγελματική βίζα (όπως αυτή που ισχύει στις ΗΠΑ), διαμορφώνοντας περισσότερες δυσκολίες για όσους ζουν και εργάζονται στη Βρετανία.

Φοίτηση: Προβλήματα θα προκύψουν και για τους Έλληνες φοιτητές σε βρετανικά πανεπιστήμια, οι οποίοι θα πρέπει να επιστρέψουν στα δεδομένα της δεκαετίας του 1980, με φοιτητική βίζα και -κυρίως- με ακριβότερα διδάκτρα.

Τουρισμός: Ο Βρετανός πρωθυπουργός Ντέιβιντ Κάμερον δήλωσε πως ενδεχόμενο Brexit θα ανέβαζε για κάθε βρετανική οικογένεια τον λογαριασμό των διακοπών στη Μεσόγειο (άρα και στην Ελλάδα) κατά 230 λίρες. Τυχόν Brexit θα κοστίζει στη βρετανική τουριστική βιομηχανία περίπου 4,1 δισ. λίρες, αλλά θα έχει σημαντικές επιπτώσεις και στην Ελλάδα, όπου οι Βρετανοί τουρίστες συντηρούν τα all inclusive πακέτα σε μικρομεσαίες μονάδες, σε προορισμούς όπως η Κέρκυρα, η Ζάκυνθος, η Κως και η Ρόδος.